

Modern Bir Masal, Cahit Zarifoğlu'nun Serçekuş Kitabı İncelemesi

*

A Modern Fairytale, Cahit Zarifoğlu's Sparrow Bird Book Review

ÖZET

Cahit Zarifoğlu'nun kaleminden çıkan "Serçekuş", çocukların dünyasına dokunan, masalsı bir anlatımıyla öne çıkan bir eserdir. Küçük bir serçenin gözünden öncelikle çocuklara ama derinine ve diline bakıldığında her yaşta okuyucuya hayatı ve doğayı keşfettiren bu kitap hem çocuklara hem de yetişkinlere keyifli ve düşündürücü bir okuma deneyimi sunmaktadır. Serçekuş, sadece bir çocuk kitabı olmakla kalmaz, aynı zamanda hayatın anlamını, doğayla ilişkimiz üzerinden varoluşsal sorul ve sorunlarımızı da sorgulayan derinlikli bir eserdir. Küçük bir serçenin gözünden anlatılan bu hikâye okuyucuyu yaşamın güzelliklerine ve kırılma noktasına dair düşünmeye davet etmektedir. Zarifoğlu'nun şiirsel ve akıcı diliyle yazdığı Serçekuş çocuk edebiyatının önemli örneklerinden biridir. Kitaptaki canlı betimlemeler, özgün karakterler ve sürükleyici anlatım, okuyucuyu büyülü bir dünyaya taşımaktadır. Bir diğer özelliği de İslami bir duyarlılıkla ele alınmış olmasıdır. Metinlerarasılığın sıkça kullanıldığı bu kitapta özellikle dinsel metinlere sıkça göndermeler bulunmaktadır. Bu çalışmada Serçekuş çocuk kitabı içeriğinde yer alan kişi, olay, mekân, zaman, iletiler, dil ve üslup, kullanılan teknikler, yer alan değerler incelenmiştir. Ayrıca kitabın içeriğine ilişkin çözümlenmeler yapılmış ve örnek ifadelerle sunulmuştur. Serçekuş içeriği çok zengin bir şekilde kurgulanmış, her yaşta okuyucunun içinde kendine yönelik mesajlar bulabileceği şekilde katmanlı bir yapıya sahip modern bir masaldır. Serçekuş kitabında insanın dünyadaki serüveni sembolleştirilerek varlık nedenini araması ve Allah'a ulaşması alegorik bir anlatımla sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cahit Zarifoğlu, Serçekuş, Masal, Çocuk Edebiyatı, İslami Değerler

ABSTRACT

Written by Cahit Zarifoğlu, "Serçekuş" is a work that touches the world of children and stands out with its fairy-tale-like narrative. This book, which discovers life and nature primarily for children but also for readers of all ages when viewed in depth and language through the eyes of a little sparrow, offers an enjoyable and thought-provoking reading experience for both children and adults. Serçekuş is not only a children's book, but also a profound work that questions the meaning of life and our existential questions and problems through our relationship with nature. This story told through the eyes of a little sparrow invites the reader to think about the beauties and fragility of life. Serçekuş, written with Zarifoğlu's poetic and fluent language, is one of the important examples of children's literature. The vivid descriptions, original characters and captivating narrative in the book carry the reader to a magical world. Another feature is that it is handled with an Islamic sensitivity. In this book, where intertextuality is frequently used, there are frequent references to religious texts in particular. In this study, the person, event, place, time, messages, language and style, techniques used, and values included in the content of the Serçekuş children's book were examined. In addition, analyses were made regarding the content of the book and presented with sample expressions. Serçekuş is a modern tale with a very richly structured content and a layered structure in which readers of all ages can find messages for themselves. In the book Serçekuş, the adventure of man in the world is symbolized and his search for the reason for his existence and reaching Allah are presented with an allegorical narrative.

Keywords: Cahit Zarifoğlu, Serçekuş, Tale, Children's Literature, Islamic Values .

GİRİŞ

Çocuk edebiyatı; çocuklara yönelik olarak veya çocukça yazılmış, çocuk ruhunu içinde barındıran edebiyat türü olarak tanımlanmaktadır (Bilkan, 2005). Oğuzkan (1983) çocuk edebiyatını; Usta yazarlar tarafından çocukların duygu, düşünce ve hayallerine yönelik olarak oluşturulmuş, genel olarak 2-14 yaş aralığına hitap eden, sözlü ve yazılı eserler olarak ifade etmektedir. Çocuk ve edebiyat kavramlarının yan yana gelmesiyle oluşan bu kavramın üzerinde durulması ve düşünülmesi gerekmektedir (Çiftçi, 2013). Çocuk okurların karşılaştığı veya konusu çocuk olan her metin çocuk edebiyatının içinde yer almamaktadır (Sever, 2013). Çocuk edebiyatı adından da anlaşılacağı gibi bireyin belli bir dönemine hitap etmekte ve bu dönemin kendine mahsus olan özellikleri çocuk kitaplarının özelliklerini belirlemektedir (Çiftçi, 2013). Çocuk edebiyatı bireyin erken çocukluk döneminden başlayarak

Aysel Arslan¹
Tuğçe Zencir Sırdaş²

How to Cite This Article

Arslan, A. & Zencir Sırdaş, T. (2025). "Modern Bir Masal, Cahit Zarifoğlu'nun Serçekuş Kitabı İncelemesi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:11, Issue:1; pp:144-155. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14742075>

Arrival: 08 December 2024
Published: 30 January 2025

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Sivas, Türkiye, ORCID: 0000-0002-8775-1119

² Öğretmen, Başarı Eğitim Kurumu, Sivas, Türkiye, ORCID: 0009-0007-5488-0946

ergenlik döneminin sonuna kadarki süreci kapsayan yaşam dönemine hitap eden eserlerden oluşmaktadır. Bu bağlamda çocuk edebiyatı kapsamındaki eserler; çocukların anlam evrenlerine, dil gelişim ve seviyelerine, duygu ve düşünce dünyalarına uygun olmalı; içinde zenginleştirilmiş estetik unsurlar barındırarak dilsel ve görsel iletilerle çocukların beğeni seviyelerinin yükselmesine yardımcı olmalıdır (Sever, 2013).

Çocuk edebiyatının içeriğine ilişkin olarak Cemil Meriç kesin sınırların olmadığını ifade etmektedir (Meriç, 1983). Kesin sınırların olmaması demek çocuk edebiyatının oldukça kapsamlı bir konu alanına sahip olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Bilkan, 2005). Ancak bu konuların nasıl işlendiği önemlidir. Çocuk edebiyatı ürünlerinde işlenen konular aracılığıyla çocuklara; iyilik, dürüstlük, doğruluk, yardımlaşma vb. değerlerin kazandırılması; çocukların hayata hazırlanması amaçlanmaktadır (Arseven, 2005). Bu konuları çocuklara uygun nitelikte işleyen başlıca çocuk edebiyatı türleri olarak: masal, fabl, hikâye, roman, şiir, bilmece ve tekerlemeler sayılmaktadır (Evren, 2005). Bu türlerin içinde kuşkusuz çocuk deyince ilk akla gelen tür ise masal olmaktadır. Diğer tüm edebi türlerde olduğu gibi çocuklar için üretilen ve çocuklara anlatılan masalların da ortaya çıktığı coğrafyanın ve medeniyetin özelliklerini içinde barındırmaması düşünülemez. Masallar içinde barındırdıkları motiflerle geçmişten günümüze uzanan kültürel taşıyıcılık görevini üstlenmektedir (Özgül, 2005). Masallardaki motiflerde geleneğin, sosyal yaşantının, dinin vb. pek çok olgunun izleri görülmektedir (Ungan vd., 2011). Bu bağlamda bakıldığında Türk masallarının içinde İslamiyet ve tasavvufla ilgili pek çok unsura rastlanması doğal karşılanmaktadır (Günaydın, 2005). Rastlanılan unsurlar anonim eserlerde daha çok gelenekten gelen özün sirayet etmesiyle açıklanabilirken son yüzyılda “İslami Çocuk Edebiyatı” başlığı altında dini konuların bilinçli olarak işlendiği masallar da bulunmaktadır. Cahit Zarifoğlu, Üzeyir Gündüz, M. Güner Yazgan, M. Yaşar Kandemir, M. Ruhi Şirin, Mevlâna İdris, Ali Nar gibi pek çok isim İslami duyarlılıkla masallar yazmıştır (Çalışkan, 2001).

Zarifoğlu şair kimliğiyle ön plana çıkmasına karşın oldukça sade bir dille yazdığı ancak okudukça katmanlı yapıların keşfedildiği birçok çocuk kitabının da yazarıdır. Oldukça etkileyici bir dil ve anlatıma sahip bu kitaplardan bazıları Yürekdede ile Padişah, Motorlu Kuş, Küçük Şehzade ve Serçekuş'tur. Bu kitaplar arasında yer alan ve Zarifoğlu'nun İslami bir duyarlılıkla yazdığı Serçekuş kitabı sadece bir çocuk kitabı olmakla kalmayıp aynı zamanda varoluşun derinliklerine inen felsefi bir yolculuktur. Okuyucu küçük bir serçe olan kahramanın gözünden hayatı keşfederken, doğanın döngüsüne, yaşamın anlamına ve ölümün kaçınılmazlığına dair sorularla karşı karşıya kalmaktadır. Zarifoğlu'nun şiirsel ve akıcı dili, bu derin konuları çocukların anlayabileceği sade bir dille anlatırken, yetişkinleri de düşünmeye ve kendilerini sorgulamaya teşvik etmektedir. Kitaptaki canlı betimlemeler ve özgün karakterler, okuyucuyu bir yandan büyümlü bir dünyaya davet ederken bir yandan da hayatın gerçekleriyle yüzleşmeye çağırılmaktadır. Serçekuş, sadece yaşamın güzelliklerini değil, aynı zamanda kötülüğü ve adaletsizliği de ele almaktadır. Küçük serçenin karşılaştığı zorluklar ve tehlikeler, iyilik ve kötülük arasındaki mücadeleyi gözler önüne sermektedir. Kitap, okuyucuya insan doğasının karmaşıklığı ve karşılıklı ilişkilerin önemi hakkında dersler vermektedir.

SERÇEKUŞ KİTABI ÖZETİ

Bu çalışma kapsamında Cahit Zarifoğlu'nun “Serçekuş” adlı masal kitabı incelenmiştir. Araştırma, 2005 yılında Beyan Yayınları'ndan çıkan Serçekuş kitabı baskısı temel alınarak yapılmıştır.

Serçekuş, küçük bir serçenin avcıyla olan mücadelesi anlatıldığı (Karakuş, 2015) hem yapısıyla hem de anlatımıyla fablların modern ve geniş bir şekilde ele alınmış alınmış halidir (İşnas, 2011). Serçekuş, aslında çocuk bakış açısıyla dünyaya bakan küçücük filozof bir kuştur (Kaya, 2007; Neydim, 1998). Masal doğa tasviri ile başlamaktadır. Serçekuş, bir gelincik tarlasının içindeki evinde yaşayan (Kaya, 2007), her sabah erkenden bahçelerde, ormanda gezen; doğayı, insanları, olayları farklı açılardan gören, yorumlayan ve çıkarımlarda bulunan küçücük bir kuştur (İşnas, 2011). Bir sabah yine erkenden yuvasından çıkar ve Gölbaşı Gölü'ne gelen avcıları görür. Rotasını Kocabağ köyüne çevirir ve orada karnını doyurmaya çalışır. Köydeki hayatı, köylüleri izleyerek kendince çeşitli yorumlarda bulunur (Kaya, 2007). Avcılarla burada tekrar karşılaşır ve öldürülmek korkusu ile tüm yüreği titrer. Avcı onu yaklar ve Serçekuş avcıdan onu affetmesini ister. Ancak avcı onu küçümser ve onun bu haline güler. Sonra da gücüne güvenen kibirli bir tavırla Serçekuş'u bırakır. Gün olur devran döner bir gün avcının ona gerçekten ihtiyacı olur ve olmadık bir şekilde Serçekuş avcını kurtarır ve böylece ona karşı olan can borcunu ödemiş olur (İşnas, 2011).

SERÇEKUŞ KİTABI İÇERİK ANALİZİ

Bu bölümde Serçekuş kitabının içeriği karakterler, olay, mekân, zaman, dil ve üslup, deyimler, yerel dilde kullanılan kelimeler, teknikler, çatışmalar, değerler, göndermeler (metinlerarasılık), kişileştirmeler, masalsı öğeler, dini semboller, rastlantısallık, abartılmış merak, karşılaştırmalar, doğa ve hayvanlara yönelik unsurlar başlıklarında yapılan incelemede elde edilen araştırma bulgularına yer verilmiştir.

Karakterler

Serçekuş ve 5. Avcı masalın ana karakterleri olmakla birlikte diğer avcılar da olayların kısmen içinde oldukları için ana karakterler olarak değerlendirilmiştir. Köy halkı ise Serçekuş'un gözünden tanıtılan ve özellikleri hakkında genel yargıların dışında bir bilginin verilmediği kapalı karakterlerdir. Bu karakterler tüm masalda figüratif olarak yer almıştır. Aslında bunlar hiçbir değişiklik göstermediği için tip olarak da adlandırılabilir. Ana karakterler ve figüratif karakterler:

Ana Karakterler

Serçekuş: Minik bir kuştur ve minicik de bir gagası vardır. Ağacın dalları arasında insanları seyrederek ve onları dinler. Cesur bir kuştur ve filozoftur. Sürekli hayatı sorgular, gözlemler ve bu gözlemleri sonunda karar verir. Kocabağ yakınlarında bir gelincik tarlasında yaşamaktadır. *"Ve işte Serçekuş. Gelincik tarlasının kıyısındaki, hatta içindeki yuvasında yaşıyor. Çünkü bu gelincik tarlası onun evinin bahçesi gibidir (s. 8)."* (Devingen ve açık bir karakterdir.)

Birinci Avcı: *"Bıyıkları sinsi sinsi sarkmış. Uykulu, şiş gözleri gölün yüzeyine isteksizce bakıyor (s. 18)."* (Durağan ve açık bir karakterdir.)

İkinci Avcı: *"Ablak geniş gözlü ve bakıyor. Tertemiz bakışlı. Kirpiklerinin dibinde doğuştan (s. 18)..."* (Durağan ve açık bir karakterdir.)

Üçüncü Avcı: *"Bıyıkları bile yok. Yüzünün bir yanı gözünün hemen altından başlayarak... (s. 19)."* (Durağan ve açık bir karakterdir.)

Dördüncü Avcı: *"Ona şehirlerde veya kasaba ve köylerde her yerde rastlayabilirsiniz. O her kıyafet içinde olabilir (s. 20)."* (Durağan ve açık bir karakterdir.)

Beşinci Avcı: Masalın ikinci ana karakteri sayılabilir. Evlidir ve karısı onun avcılık yapmasını istememektedir. Ancak o karısının itirazlarını dinlememekte ve onun suskunluklarını kendisini haklı bularak onayladığı şekilde yorumlamaktadır. Acımasızdır ve kendini avları karşısında çok güçlü görmektedir. Şehirde yaşamaktadır ve avlanmak için Kocabağ yakınlarındaki Gölbaşı'na gelmektedir. *"Kendisini yakından görüp tanımadığımız, yüzünü, kaşlarını ve gözleri (s. 22-23)..." Karısı avla, avcılıkla ilgili itirazlıdır. Çocukları uyumuştur (s. 58)."* (Devingen ve açık bir karakterdir.)

Figüratif Karakterler

Avcının karısı: Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Yaşlı adam ve karısı: Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Çocuklar: Durağan ve kapalı karakterlerdir.

Kocabağ'daki üç ihtiyar: Durağan ve kapalı karakterlerdir.

İhtiyarların yanından geçen genç ve ailesi: Durağan ve kapalı karakterlerdir.

Köyün imamı: Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Evinde çorbalarını içen aile: Durağan ve kapalı karakterlerdir.

Köyün en yaşlı kişisi: Durağan ve kapalı bir karakterdir.

Olay Örgüsü

Serçekuş masalı betimsel anlatımın ağırlıkta olduğu bir olay örgüsü olarak tasarlanmış ve ilmikli olay örgüsü kullanılmıştır. Anlatımda sık sık kişi, doğa tasvirleri yapılmıştır. Serçekuş'un hissettikleri, sorgulamaları, gözlemleri vb. içe dönük teknikler aracılığıyla kitaba yansıtılmıştır.

Mekanlar

Serçekuş'ta kullanılan mekân genel olarak doğa olmakla birlikte diğer kapalı mekânlara da yer verilmiştir. Ancak Serçekuş'un yuvası olan gelincik tarlası, onun kanat çırdığı eşsiz doğa, avcıyla karşılaştığı göl ve hikâyede yer alan göndermeler hep doğa ile ilgilidir. Kapalı mekânlar kısaca yer almıştır.

İç Mekân

Avcının evi: *"Avcı adam o gece de geç vakte kadar salondaki masanın başında çalıştı (s. 58)."*

Avcıların gittiği av kulübesi: *"Avcı adam evin, daha doğrusu bir kulübenin kapısını bir anahtarla açtı (s. 62)."*

Cami: “Camiden çıkan erkekler evlerine doğru dağılıyor (s. 27).”

Araba: “Araba asfaltta hızla kayarken arkadaki ikisi uyumaya başlamışlardı bile (s. 61).”

Genç insanın evi: “O genç insan evine gitti. Çorbasını içti (s. 28).”

Kahvehane: “Kahvehanede oturup bir işleri olmadığı için belki de sevinen (s. 55)...”

Dış Mekân

Serçekuş’un yuvası: “Gelincik tarlasının hemen kıyısındaki yuvasından (s. 35)...”

Kocabağ köyü: “Kocabağ köyü o sabah da tabiattaki yerini aldı. Meyilli bir araziye kurulmasından yararlanarak göle doğru uzanan dağlara biraz tepeden bakıyor gibi (s. 24).”

Gölbaşı: “Sazlıklarla çevrili bu göl (s. 57)...”

Gelincik tarlası: “Gelincik tarlası sabahın ilk ışıklarına hazırlanıyor (s. 5)...”

Bot: “Hatta bu bottakilerin sessizliğe ilişmekten sakınır bir halleri var (s. 18).”

Camii avlusu: “Cami avlusunda müthiş boy atmış çınarı görünce... alt dallara gelince tahta sıralardan birinde upuzun sakalları yerlere sarkan (s. 49)...”

Tarlalar: “Tarlalarda boyunduruk takılı öküzlere (s. 56)...”

Şehir: “Genellikle uzak şehirlerden gelir avcılar (s. 57)...”

Zaman

Zaman eserde net verilmemiştir. Herhangi bir zaman olduğu söylenebilir. Arabaların ve motorlu botun olması ile 19. yüzyıl denilebilir. “Araba asfaltta (s. 60)...”

Zaman daha çok güneşin doğuşu, öğle, akşamüstü gibi ifadelerle verilir. Bunlar namaz vakitlerini temsil eder. Her sabah, her zaman gibi ifadeler vardır. Masalın zaman bağlamında genel masal kaidelerine uyduğu söylenebilir ve toplam olay zamanı net değildir.

Dil ve Üslup

Kitapta olaylar ilahi bakış açısıyla anlatılmıştır. Yazar oldukça sade bir dil kullanmıştır. Cümleler oldukça akıcı ve güzel kurulmuştur. Ara ara yer verilen tekrarlarla çocukların kitabı çok daha rahat anlamasına yardımcı olmaktadır.

Serçekuş’ta anlatım sinematografik olup ara ara zoom tekniği kullanılmıştır. Her şeyi sanki bir sinema perdesinden canlı olarak seyrediyoruz. Masalda yakınlıklar ve karşıtlıklar çok güzel kurulmuş ve çocuğun bunlar arasındaki farkı düşünebilmesine, karşılaştırarak sonuca ulaşabilmesine kapı aralanmıştır. Masalın içinde yer yer yazarın sesi duyulmaktadır:

“Beş avcı dedik, oysa dört tane saymıştık. Demek oluyor ki serüvenimizin avcısı bu beşincisi. Yoksa neden gözümüzden kaçmış olsun (s. 22).”

“Şimdi Serçekuş’a doğru gidelim. İlk sazlıkların, sonra bağların ve koruların üzerinden uçarak hem de. Bir kuş gibi. Yoksa ürküp kaçabilir bizden (s. 25).”

“Serçekuş bu kadarını biliyor mu kestiremeyiz (s. 35).”

Serçekuş mesnevi kokusu taşıyan modern bir fabl özelliği göstermektedir. Serçekuş’ta genel anlamda şiirsellik hâkimdir. Yazarın usta bir şair olması masalın dilini bu anlamda oldukça güzelleştirmiştir. Şiirsel dille alt alta gelen kelimeler hem birbirini tamamlamakta hem okuyucu açısından estetik zevk oluşturmaktadır. Masalın geneline hâkim olan bu anlatımdan örnek ifadeler:

“İşte meccitler

Evlerde seccadeler

Müslümanlar ve secdeler (s. 7)...”

“Ne rüzgâr

Ne bir insan sesi

Ve ne de kuşlar...

Zaman ilerliyor mu belli değil (s. 14).”

“Yaban kazlar,

Ördekler

Sincaplar

Tavşanlar

Ve hatta karıncalar, kanatlarının altına, tüylerinin arasına gizlenen (s. 14).”

Deyimler

Serçekeş'ta günlük dilde sıkça kullanılan deyimlere yer verilmiştir. Bu onun dilsel anlamda eğitici tarafının olduğunu da göstermektedir. Kullanılan deyimlerden örnekler:

“Ödü patlamak (s. 65).”

“Postu ucuza bırakmamak (s. 78)”

“Paçayı kurtarmak (s. 78).”

“Hapı yutmak (s. 79)”

“Ağızındaki baklayı çıkarmak(s. 83)”

“Can kulağıyla dinlemek (s. 84).”

“Akıl küpüyüm (s. 87),

“Yok devenin pabucu (s. 87).”

“Gözleri fal taşı gibi açıldı (s. 87).”

Yerel Dilde Kullanılan Kelimeler

Serçekeş'ta yerel dilde kullanılan kelimelerin bulunduğu da görülmektedir. Kullanılan bu kelimelere örnekler:

“Ördek çavkırışı (s. 14).

Damın süyüğünde (s. 40),

Sası (s. 58),

Mıymıntılıkla (s. 59)

Seyirtmek (s. 94).”

Teknikler

Serçekeş'ta yazar pek çok tekniğe yer vermiştir. Kullanılan teknikler ve bunlara örnek ifadeler:

Doğa tasviri: *“Gelinciklerin kıpkırmızı yaprakları (s. 5)...”*

“Göl kuzeyden güneye bir böbrek gibi, hatta bir badem gibi yassı olarak uyuyor (s. 16).”

Kişi tasviri: *“Diğer avcının bıyıkları bile yok (s. 18)...”*

“Bıyıkları sinsin sarkmış. Uykulu, şiş gözleri gölün yüzeyine isteksizce bakıyor (s. 18).”

Geriye dönüş tekniği: *“O günü düşünün düşünün epeyce zaman geçirdiğini (s. 52)...”*

Özetleme tekniği: *“Avcı adam silahını doğrulttuğunda ağaçlar bir kuşun daha (s. 95)...”*

İç çözümleme tekniği: *“Yine de bunların hepsini yese hiç doymayacağımı zannetti (s. 36).”*

İç monolog tekniği: *“Evet tabiatın efendisi olsa olsa güneşti (s. 41).”*

Diyalog tekniği: *“-Can feda olsun, denecek, dedirtecek bir söz var mıdır?”*

Montaj Tekniği: Masalda bu teknik ustalıkla kullanılmış ve adeta tüm masalın içine yerleştirilmiştir. Bu sayede masal çok katmanlı bir yapı sergilemekte ve her yaşta okuyucuya hitap edebilmektedir. Masalın içinde hem batı kaynaklı eserlerden izler hem de Kuran'da yer alan kıssalardan izler bulunmaktadır.

Ashab-ı Kehf kıssası: *“Allah onları güzelce uyuttu ve uyandırdı (s. 7).”*

Ağustos Böceği ile Karınca Fablı: “Sanki birazdan her yanı tufan götürecektir ve yuvalarına taşımak için bir şey bulamayacaklar. Ağustos böceklerinin de bir görevi var. Evet durmadan şarkılar söylüyorlar, ama azıksız kaldıkları yok. Yiyip içiyorlar ve hiç de karıncalarla çatışmıyorlar (s. 34).”

Hz. İbrahim kıssası: “Bu nasıl bir sobaydı ki kanat açarak dolaştığı onlarca toprağı üzerindkilerle birlikte ısıtıyor, yakıyor, esmerleştiriyor, buharlaştırıyor ve canlandırıyor. Tabiatın ağası, patronu bu olmalıydı (s. 41).”

Fare ile Aslan Fablı: “Avcı adam korkunç kahkahasını bitirmemişti daha. O kadar yüksek sesle gülüyordu ki tabiat bile duyulmuyordu. Ama Serçekuş düşüncelerinden sıyrılıp o korkunç sesin önüne yine o son cümleyi attı:

-Sana yararım olur.

Avcı adam gülmeye ara verip:

-Ne gibi, diye sordu ve yeniden yeri göğü sallayarak gülmeye başladı. Gözlerinden yaş akarcasına.

.....

-Benim canıma kıyma, bir gün ben de senin hayatını kurtarırım, deyiverdi (s. 78).”

Çatışmalar

Serçekuş'ta çatışmalara bolca yer verildiği görülmektedir. Masalın içinde sürekli sorular yer almakta ve bunların bir kısmını Serçekuş aklıyla muhakeme ederek cevaplamaya çalışırken bir kısmında ise tevekküle yöneldiği görülmektedir. Serçekuş sürekli kendiyile, avcılarla, etrafındaki diğer canlılarla, insanlarla ve doğa ile çatışma ve sorgulama halindedir. Bu çatışmalar ve örnekler:

Kişi-Kişi Çatışması

Avcı-Serçekuş arasında: “Fakat Serçekuş bu kadarını, hele son satırları anlayamadı. Onun iyice ateş etmeye niyetlendiğini ve deminden beri söyledikleriyle bu kararını açıkladığını sandı. Onun için ezile ezile:

-Değer mi? Diye sordu.

O zaman avcı rolünü değiştirdi. Bu oyun eğlenceli gelmişti ona.

-Elbette dedi, av avdır. Mesele değer mi değmez mi değil (s. 70).”

Çocuklar-Serçekuş arasında: “Ve ellerindeki sapanlarla kuşlar avlayacaklar. Serçeleri bile (s. 31).”

“Çocukların sapan lastiğini düşünürken soğuk soğuk sırtı ürperiyordu (s. 40).”

Avcı-karısı arasında: “Kadın sesini çıkarmadı. Elinde başka bir mücadele tarzı olmadığını acı acı düşündü. Ona yaptığını zehir etmekten başka elinden hiçbir şey gelmemesine ne kadar üzülüyordu (s. 59).”

Kişi-Toplum Çatışması

Avcı ile toplum arasında: “Hemen hepsinin ev halkı memnun değil. Çoğu ördek etini ekşi, yaban kaz etini sası, tavşanlarınkini kedi eti, bildircinlarınkini acı buluyor. Ve hepsi erkeklerinin av yoluna evlerini ihmal ettiklerini düşünüyorlar. Onları çocukları adına azarlıyorlar. Eve harcanması gereken onca paranın yola, silaha ve sair av malzemelerine harcandığını düşünüyorlar (s. 58).”

Kişi-Doğa Çatışması

Avcı ile Toplum Arasında: “Bugün vurmanın zevki o kadar fazla, av o kadar bol ki, avcı yemeyi içmeyi ve başka hiçbir şeyi aklına getirmeden avlanıyor. Batağa saplanıp can korkusu ile debelenmenin tadı da elbet böyle çıkacak. Omuzunda tıka basa dolu av çantaları. Onları omuzundan çıkarıp atamayacağı için, balçığa biraz daha çabuk ve derin gömülmenin zevki de böyle çıkacak (s. 88-89).”

“Bir köpeğin yaratılışına bundan aykırı ne olabilir. O ördekler ve diğerlerini, insan vuruyor. Köpeğine ise dişlemeden getirmek kalıyor. İnsan köpeğin de tabiatını değiştirdi. Onlara kanlarında olmayan bir davranış belletti (s. 63).”

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması

Serçekuş'un kendi iç çatışması: “Fakat uyku kanatlarını altına gizlenmiş olarak Serçekuş'u tekrar yatmaya zorladıkça -buna ayartma demek daha doğru olur- o, billur çiğleri, serin ve zinde yemleri... capcanlı şekliyle gözlerinin önüne getiriyor. Yoksa uykuyla nasıl baş edebilir (s. 10).”

Avcı'nın kendi iç çatışması: “Ya başka avcıların oradan geçeceği tutarsa. Kimseler yoktu şu anda ama yine de dalların arasından binlerce çift göz kendisini izliyormuş gibi kan ter içerisinde kaldı. Vücudundan inanılmaz bir hızla ter boşanıyordu. Âdeta korka korka etrafına bakındı. Ya şimdi uçup giderse şu serçe ve kendini o balçıklı çamur korkusu ile baş başa bırakırsa (s. 85).”

“Ne kadar ister, onu avucunda sıkıp bütün gücüyle yere fırlatmak veya uçmaya bırakmak ve sonra da onunla hiç karşılaşmamış gibi arkadaşlarının yanında uyumaya dalmak (s. 86).”

Mekân Çatışmaları

Mekân çatışması masalın tümünde görülmektedir. İnsanın doğaya yakın olduğu ve çalıştığı ibadet yaptığı yerler daha olumlu olarak algılanırken; avcılık yaptığı, modern hayatın simgesi olan şehir tembelliğin hüküm sürdüğü kahvehaneler vb. olumsuz olarak algılanmaktadır. Bu çatışmalara örnekler:

Kocabağ-Gölbaşı: Hayatın çalışmakla ve ibadetle aktığı yer olan Kocabağ köyü ve sessizliğin, avcılığın hüküm sürdüğü Gölbaşı çatışması.

Köy-Şehir: Köy hayatının doğallığı ile şehir hayatının yapaylığının çatışması.

Tarla-Kahvehane: İş ve çalışmanın temsil edildiği tarla ile tembelliğin temsil edildiği kahvehane çatışması.

Değerler

Allah inancı: Masalın tamamında Allah inancı en başat unsurdur ve yazar ustaca sorulmuş sorularla, çok güzel bir dille çocuklara bunu anlatmaktadır.

“Bakmasını bilmek gerek. Acılara, hastalığa ve yorgunluğa rağmen bakılabilir. O zaman güzelliğin içinde bütün bunlara da iyi gelen bir düşünce olduğu görülür. O “düşünce”yi bir kere ellerine geçirmiş olanlar başlarına gelen bütün sevinçlerin ve acıların külfetine daha kolay katlanabilirler (s. 6).

“Allah onları güzelce uyuttu ve uyandırdı (s. 7).”

“Onları Allah hazırladı ve önümüze yaydı. Serçe kuş da bundan habersiz değil. O yüzden çevik ve istekli. Nimeti anlıyor ve seviyor (s. 12).”

“Onun tümünü görmek de zor. Kimin gözü bu kadar büyük? (s. 25)”

“Yetki dedim ha. Demek biri adına yetki söz konusu. Kim olabilir o, O’na, O’nda, O’ndan. Her şeye hükmeden biri. Dünya küçük bir oyun düzeni olmalı (s. 77).”

Şükür: Serçe kuş varlığını hissettiği her şey için nimeti verene şükür etmektedir. Sadece kendi değil Kocabağ’da yaşayan mümin insanlar da şükretmesini bilen kişilerdir.

“Yemek içmek, ok atamak, evlenmek, yürümek, oturmak, uyumak, çalışmak ve daha milyonlarca izin... Hepsi ne kadar da çok. Allah ne kadar cömert (s. 12).”

İbadet: Masalda köy halkının tamamı Allah’a yönelmekte ve günün ilk saatlerinden itibaren geceye kadar kulluk vazifelerini yerine getirmektedir.

“İşte mescitler, evlerde seccadeler, müslümanlar ve secdeler (s. 7) ...”

“Uykuya dalmak veya dalmamak, işte bu bir hesap işi. Bir terazi işi. Bir taratma işi... Uyumak kolay ve hoş ama güneşin sonrasına kalmak acı (s. 9).”

“Onlar, ortalık iyice karanlıkken, güneşin doğmasına bir saate yakın bir zaman varken camiye gittiler. Erkeklerin hepsi mi? Evet. Yalnız birkaç ihtiyar, onlar da çok yaşlı oldukları için gidemediler. Ama uyanıklar (s. 26).”

“Şimdi yine bir huzurdalar. Sanki yine nam Midelerinden önce Allah’ı düşünen ve onun huzurunda secdeye gidenler yemek tahtalarının önünde diz çöktüler. Şimdi yine bir huzurdalar. Sanki yine namazdalar (s. 29).”

“Ama yine de gelin, besmele ile başladığı işi dikkatle yürütmek zorundadır (s. 28).”

Saygı: Büyüklere saygı masalda işlenen bir başka değer olarak görülmektedir.

“Gençler dağılan yaşlıların önüne geçmemek için ağır ağır arkadan geliyorlar (s. 28).”

“Kim bilir ne zamandan beri, köyün en yaşlısının önünde bekliyorlardı (s. 48).”

Aile hayatı: Masalın içinde Müslüman bir ailenin taşınması gereken özelliklere ilişkin kurgulanmış bir sahnesi sinematografik bir teknikle sunulmuştur.

“O genç insan evine gitti. Çorbasını içti. Çocuklarına sıcak gözlerle baktı. Karısına güzel sözler söyledi. Desturla çıkıp çalışmaya gitti. Ve bütün gün üzerine rahmet yağdı (s. 28).”

Çalışmak: Kocabağ’da yaşayan insanlar günün ilk saatlerinden gece yatıncaya kadar helal rızıklarının peşinde koşmaktadırlar. Bu çabalarına sadece ibadet ve yemek vakitlerinde ara vermektedirler.

“Helal ekmek peşinde koşacaklar için bütün yeryüzü cennete ulaştırılan yollardır... Bütün Kocabağ halkı şu anda ekmek başında (s. 29).”

“Köyün insanları, kadınlar ve çocuklar da dâhil olmak üzere evlerde, ahırlarda ve tarlalarda işlerine dalmışlardı (s. 55).”

Din eğitimi: Çocukların günün ilk saatlerinde yaptıkları iş doğruca camiye gidip Kuran derslerini almaktır.

“Caminin etrafındaki evlerden hepsi bir anda kapıdan çıkmış gibi çocuklar fırlıyor... Orada köyün imamı bunları bekliyor... Koltuğunun altındaki torbada büyük ve kalın bir Kura’n-ı Kerim (s. 31).”

Temsili dini kişilik: Masaldaki dini karakterlere olumlu imaj yüklenmiş ve onları dinleyenlerin kalplerindeki huzurdan bahsedilmiştir. Serçekuş, imamı dinlerken neredeyse kendinden geçmiştir.

“Kim bilir ne zamandan beri, köyün en yaşlısının önünde bekliyorlardı... O ihtiyarla kartal arasında bir benzerlik vardı. İhtiyarı biraz daha dinlemeye devam ederse caminin avlusuna pat diye düşeceğini hissediyordu (s. 49)...”

Öğüt: Masalda bazen kahramanların bazen de yazarın sesiyle verilmiş öğütlere rastlanmaktadır.

“Az konuşun fakat öz konuşun (s. 50).”

Dua: Duanın gücü ve güzelliği işlenmiştir. Masalda büyüklerin gençlere ettiği, tüm insanların birbirlerine ettikleri dualara ilişkin örnekler bulunmaktadır.

“Yüreklere hemen yumuşuyor ve ona içlerinden dua ediyorlar. Allah duaları hemen kabul ediyor. Çünkü onlar, O’na karşılığında bir şey beklemeden dua ettiler. Allah böyle duayı seviyor ve kabul ediyor (s. 28).”

Haksızlık: İnsana mahsus olumlu/olumsuz özelliğın bulunduğu bu masalda haksızlık temasına da hayvanlar aracılığıyla değinilmiştir.

“Bir horoz bütün tavukları kovalıyor ve yemlerin başına tek başına çullanıyor. Tavuklar bir süre kovalandıkları yerde bekliyor, huzursuz kımıldıyor, kenardan kenardan sokuluyor (s. 32).”

Öykünmecı tutum: Serçekuş kendinden daha üst konumda bulunan varlıklara özeniyor. Ama bu özenme kıskanma olarak değil öykünme olarak verilmektedir. Kartalların hayatıyla kâmil insanların hayatlarının ulaşılması gereken güzel hayatlar olduğunu düşünüyor.

“Kim bilir kartallar ne kadar, ne kadar önemli bir hayatı yaşıyorlardı! Bir tek kanat vuruşu ile uzun mesafeler alan (s. 48).”

“Bir kartal kim bilir nasıl yüksek bir hayatı yaşıyor. Nasıl gururlu ve ağır... Bir kere az konup az kalkıyorlar. Tıpkı öz konuşan bazı insan yaratıklar gibi (s. 49).”

Güçsüzlük: Zulüm karşısında insanın çaresizliği, kabullenmek zorunda oluşuna ilişkin olarak masalda örnekler bulunmaktadır.

“Kadın sesini çıkarmadı. Elinde başka mücadele aracı bulunmadığını acı acı düşündü. Ona yaptığını zehir etmekten başka elinden bir şey gelmemesine ne kadar üzüliyordu... Zavallı kadın epeydir sergilediği poza rağmen tedirgin bir uysallıkla uzatılan lastiğın ucundan tuttu (s. 59).”

Kader: Kader teması da masalın tamamında karşılaştığımız unsurlardan biridir. Kader kabullenilmiştir. Ancak bu kabullenişte atalet değil gereken çabayı gösterdikten sonra Allah’ın takdirine rıza vardır.

“Kaderleri yaratan Allah’ı kimi kiminle karşılaştıracağını, daha açık söyleyelim bize ne yazdıracağını bilemeyiz (s. 18).”

“Tıpkı insanların akla gelebilecek her yerde, her bir şekilde ölebileceklerini bilmelerine rağmen, evlerinden çıkmaya korkmadan bütün o yerlerde bulunabildikleri gibi. Kaderdi bu (s. 66).”

“Anlayamadığım bir düzen sürüp gidiyor. Bütün bunlar boşuna değil. Ne yaparsam yapayım olup bitenlere engel olamam. Ama yine de bana verilmiş, bana bırakılmış bir yanı var benimle ilgili olanların. Bunu en belirgin şekilde ise aha şimdi yaşıyorum. Namlunun ucundayım (s. 77).”

Ölüm: Serçekuş hem kendi hem de avcının ölüm karşısındaki aciziyetini anlatmaktadır. Her şeyin bir anda yok olması, bu dünyadaki tüm hırsların bir anda anlamsızlaşması çok güzel anlatılmıştır.

“Vurulacaktı ha şimdi. Saçmaydı bu. Çekilsindi o ve uçup gitsindi kendisi (s. 72).”

“Küçük gagasını araladığı zaman ağzının kenarından kan sızıyordu (s. 72).”

“Nice arkadaşlarının irili-ufaklı yok olduklarını, vurulup yerlere kapandıklarını ve köpeklerin ağızlarında avcılarının taşındıklarını görmemiş miydi? Ona rağmen yaşayıp gitmişlerdi, böyle bir şey olmamış gibi. Ve şimdi kendisiydi namlunun ucunda ve bu hepsinden önemliydi (s. 77).”

“İnsanlardan yükselen ölüm korkularını küçücük omuzlarının arasında taşıyarak uçuyor ve hep uçuyor (s. 68).”

“Bunlar, bütün bunlar yok muydu? Varlarsa nasıl oluyor da onu terk ediyorlardı. Bütün bu oluşların içinde bir yeri, başkalarını onsuз yapamayacağı bir yerciği yok muydu? Kendisiz nasıl devam edecekti her şey? Acaba öldükten sonra da bunlar var olmaya devam edecek miydi? (s. 76)”

“Bir anda anladı, şimdiye kadar, insanları diledikleri kadar yaşarmış sandığını. Onların da bir ölümü vardı ve bu onların elinde değildi (s. 84).”

“Beş on adım ötesindeki ölümü, kendi ölümünü hissetmemesi nasıl mümkün? Mümkün işte (s. 90).”

Ahret: Serçekuşta ölümle birlikte ölümden sonrasına ilişkin inancın da işlediğini görmekteyiz. İnsanın ölümden sonrasını bilmediği için duyduğu huzursuzluğa ilişkin örnekler bulunmaktadır.

“Böylece ölüm sandığı bu durumu bir süre tanımaya ve anlamaya çalıştı. Ölüm demek ki yeni bir hayat (s. 81).”

“Canlarını kim alıyor. O Azrâil, o başka bir avcı. Yalnız insanları avlayan bir avcı mı? Yoksa silahlar, çocukların sapanlarından fırlayıp yıldırım gibi gelen ve böğürlerini delen taşlar bahane, kuşların canını da mı Azrâil alıp götürüyor? Peki ama nereye? (s. 84)”

Duygusalılık: Masalda yer alan bir diğer unsur da duygusalılıktır.

“Avcı adam dehşet bir sevinç çılgılığı attı. Ve fakat başını hüsrarla yere indirdi. İmkânsız bir umuda kapıldığı için mi, yoksa durumunun ümitsizliğinden mi, gözlerinden nehirler gibi gözyaşları dökerek ağlamaya başladı (s. 93).”

Gelenek ve görenekler: Masalda hem Türk aile yapısından gelen hem de İslami inancın gereği olan değerlere yer verilmiştir. Aslında bunlar birbiriyle iç içe geçmiş bir şekilde anlatılmıştır.

“Oyunları tutuşturuyor ve üzerinde genellikle tarhana çorbasının kazanı kaynıyor (s. 26).”

“Buralarda bütün yemekler kalın bakır kaplarda pişirilir. İçleri kalaylıdır... Bakırlar ateşi yavaş yavaş alır ve içindeki nimete yavaş yavaş emdirirler (s. 27).”

“Çorbanın başındaki gelin, besmele ile başladığı işi dikkatle yürütmek zorundadır. Yani tahta kaşıkla zamanı gelince çorbayı dakikalarca karıştırır (s. 28).”

“Sofra bezinin önüne düşmüş ekme kırıntılarını, herkes kendi önündekini topluyor ve besmele ile ağzına atıyor (s. 30).”

Melek: Serçekuş insanların ölüm melekleri olduğunu öğrenince şaşırıyor ve buna rağmen bu kadar dünya hırsı taşımalarını anlayamıyor.

“Azrâil mi? O da kim? Başka bir avcı mı? (s. 80)”

“Azrâilleri var ve övülünce yine de böbürleniyorlar (s. 81).”

Göndermeler (Metinlerarasılık)

Serçekuş'ta Hz. İbrahim ve Ashab-ı Kehf kıssalarına, Fare ve Aslan, Ağustos Böceği ile Karınca fabllarına gönderme vardır. Metinlerarasılık da diyebileceğimiz göndermelerle masalın katmanlı yapısı zenginleştirilmiştir. Bağlantılar çok güzel kurulmuş ve çocuk diline uygun olarak işlenmiştir. Hz. İbrahim'in kıssasına yapılan göndermelerde Hz. İbrahim'in Kuran'da geçen şekliyle Allah'ın varlığını araması ve idrak etmesini andıran bir anlatım kullanılmıştır.

“Bu nasıl bir sobaydı ki kanat açarak dolaştığı onlarca toprağı üzerdekilerle birlikte ısıtıyor, yakıyor, esmerleştiriyor, buharlaştırıyor ve canlandırıyordu.

Tabiatın ağası, patronu bu olmalıydı (s. 41).”

“Tabiatın ağası olsa olsa güneş... Ancak demin güneş üzerine yürüttüğü akılların içine verdiği huzurun eksik kaldığını derinden derine duydu... Acaba bu ateş ve ışık yığını içerisinde nasıl bir akıl vardı ve bu akıl neresindeydi. Sakın güneş de, kendisi gibi akıl yürütebilen, dünyayı ve belki başka toprakları da kanatlarının arasında besleyip duran büyük bir kuş olmasın. O zaman bu büyük kuşun tepesinde de başka daha büyük bir kuş olalı. Mümkün mü? Niye olmasın! (s. 43)”

Ashab-ı Kehf'in mağarada 300 yıl uyuyup sonra Allah'ın kudretiyle uyanmalarına yapılan bir gönderme bulunmaktadır.

“Allah onları güzelce uyuttu ve uyandırdı (s. 7).

Ezop masalları arasında yer alan Ağustos Böceği ile Karınca, La Fonten masaları arasında yer alan Aslan ile Fare fabllarına da göndermeler bulunmaktadır:

“Sanki birazdan her yanı tufan götürecektir ve yuvalarına taşımak için bir şey bulamayacaklar. Ağustos böceklerinin de bir görevi var. Evet durmadan şarkılar söylüyorlar, ama azıksız kaldıkları yok. Yiyip içiyorlar ve hiç de karıncalarla çatışmıyorlar (s. 34).”

“Avcı adam korkunç kahkahasını bitirmemişti daha. O kadar yüksek sesle güliyordu ki tabiat bile duyulmuyordu. Ama Serçekuş düşüncelerinden sıyrılıp o korkunç sesin önüne yine o son cümleyi attı:

-Sana yararım olur.

Avcı adam gülmeye ara verip:

-Ne gibi, diye sordu ve yeniden yeri göğü sallayarak gülmeye başladı. Gözlerinden yaş akarcasına.

.....

-Benim canıma kıyma, bir gün ben de senin hayatını kurtarırım, deyiverdi (s. 78).”

Kişileştirmeler

Kitapta pek çok varlığa insansı özellikler yüklenmiştir. Bunlara ilişkin örnekler:

“Gelincik tarlası sabahın ilk ışıklarını karşılamaya hazırlanıyor (s. 5).”

“Su ürperdi ve (s. 17)...”

“Bir kartal kim bilir nasıl yüksek bir hayatı yaşıyor. Nasıl gururlu ve ağır (s. 49).”

Masalsı Ögeler

Serçekuş bir masal olması itibarıyla baştan sona masalsı öğelerden oluşmaktadır.

Serçekuş'un konuşması

Serçekuş'un kişileştirilmesi

Serçekuş'un avcıya ip götürerek onu kurtarması

Dini Simgeler

Masalın tamamında dini öğeler ve bunlara ilişkin söylemler yer almaktadır. Bu ifadeler:

“Allah, Cami, Minare, Mescit, Seccade, Müslümanlar ve secdeler, Namaz, Ahiret, İmam, Kura'n-ı Kerim, Azrâil, Dua...” şeklinde örneklendirilebilir.

Rastlantısallık

Tüm kitap boyunca sadece Serçekuş'un avcının batağa saplanması sırasında orada olmasından başka yerde rastlantısallık yoktur. Bu bakımdan altyapısı sağlam kurgulanmıştır.

“Serçekuş, avcı adamın karşısında beliriverdi (s. 93).”

Abartılmış Merak

Kitapta abartılmış merak yoktur ancak merak öğesi kullanılmıştır.

Serçekuş masal boyunca sürekli olarak hayatı sorguluyor, dünyanın nizamını anlamaya çalışıyor. Bu düzeni kuram bir büyük elin varlığını hissediyor ve onun kim olduğunu merak ediyor. Sonunda bir yaratıcının varlığını anlıyor ve kabul ediyor.

Serçekuş ölümü ve ölümden sonrasını merak ediyor ve bunu sorguluyor.

Avcı Serçekuş'un ona söylediklerinin doğru olup olmadığını merak ediyor.

Karşılaştırmalar

Masal boyunca yapılan karşılaştırmalarla çocukların doğru olan davranışları, olayları sezmeleri amaçlanmıştır. Çocuğa doğrudan şu doğrudur demek yerine farklı durumlar gösterilerek onların doğruyu sezmeleri ve kendilerinin seçmeleri sağlanmıştır. Bu karşıtıklarda sadece davranışlara yönelik eğitici unsurlar değil varlıklara, yaşama dair unsurlar da bulunmaktadır.

- ✓ Hayat – Ölüm
- ✓ Kocabağ – Gölbaşı
- ✓ Çalışkanlık – Tembellik
- ✓ Köylüler – Avcılar
- ✓ Serçe – Kartal
- ✓ Güç – Güçsüzlük
- ✓ Korku – Cesaret
- ✓ Köy – Şehir
- ✓ Huzurlu Aile – Huzursuz Aile
- ✓ Genç – Yaşlı
- ✓ Kahvehane – Tarla
- ✓ Merhamet – Acımasızlık
- ✓ İyilik – Kötülük

Doğa ve Hayvanlara Yönelik Unsurlar

Serçekuş'ta pek çok hayvan ve doğaya ait unsurların adına rastlanmaktadır. Çocukların bu anlamda gelişimlerini desteklemektedir.

Hayvanlar: “Kuş, horoz, kartal, kurbağa, karınca, su yılanı, fare, köstebek, ağaç kurdu, at, öküz, balık, ağustos böceği, sincap, ağaçkakan, böcek, kertenkele, yılan, tavuk, serçe, leylek, ördek, bildircin, tavşan, köpek, yaban kazı, geyik...”

Doğaya ait unsurlar: “Deniz, göl, tarla, koru, çiçek, ağaç, gökyüzü, güneş, bataklık, sazlık, gelincik...”

SONUÇ

Serçekuş adlı masal her ne kadar çocuklar için yazılsa da çok katmanlı yapısı sayesinde her yaştan okuyucuya hitap etmektedir. Masalda; Allah inancı, Allah'ın kudreti, kulluk, dünya hayatının geçiciliği, ahiret vb. pek çok İslami unsur bulunmaktadır. Serçekuş aracılığıyla hayatın sorgulanması, varlığın başlangıcı, yaşanan dünyanın ve doğanın muhteşemliği, ölüm temi, hayatın bir gün son bulacağı işlenmektedir. Adeta Serçekuş insanın dünyadaki serüvenini sembolleştirmektedir. Varlık nedenini araması ve Allah'a ulaşması alegorik bir anlatımla sunulmuştur. Serçekuş, bir Müslümanın yapması gerektiği gibi hayatı sorgulayan, körü körüne kabul etmeyen, ancak aklının ötesine geçen şeylerin varlığını hissettiğinde koşulsuz rıza gösteren bir kuştur. Verilen nimetlerin kıymetini bilir ve şükreder. İnsanların doğadan ve geleneklerden koptukça bireyselleştiği, yalnızlaştığı ve Müslüman kimliğinden uzaklaştığı anlatılır. Serçekuş, bir çocuk saflığı ve masumiyetiyle karşımıza çıkmaktadır. Çocuklara bazı kavramlar üzerinden değer eğitimi verilmiş ve hayatı anlayıp, sorgulamaları sağlanmak istenmiştir. Bunun yanında İslami değerler, çocuğun gözüne batırılmadan ve didaktik olmayan bir dille masala sindirilmiştir. Aynı zamanda iyi ve kötü davranışlar karşılaştırılmış, çocukların doğru davranışı seçmeleri için düşünmeleri istenmiştir.

Eser kahramanlarının belli bir ismi yoktur; avcı, Avcının karısı, yaşlı adam, çocuk, genç vb. olarak adlandırılmıştır. Bu özelliği masalda postmodern anlatımların bir yansıması olarak görülebilir. Eserde atasözleri, özlü sözler, deyimler, karşıtıklar, kıssalar ve fabllara yapılan göndermeler, yer yer kısacık ibretlik anlatımlarla güçlü bir anlatım kurulmuştur. Eserde doğa ve doğada bulunan canlılara ilişkin çok sayıda örnek bulunmaktadır. Bu örneklerle çocukların doğayı ve doğadaki canlıların özelliklerini tanıması sağlanmaktadır. Eserin içinde yazarın

sesi sıklıkla duyulmaktadır. Bu modern anlatılarda kusur gibi gözükse de bilinçli olarak yapıldığında anlatımı daha etkili kılmaktadır. Serçekuş'ta bu seçimin bilerek yapıldığı ve okuyucuyla bağını daha da güçlendiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Arseven, T. (2005). Mesaj açısından çocuk kitapları. *Hece Dergisi*, 9(104-105), 42-54.
- Bilkan, A. F. (2005). Çocuk edebiyatı, kavram ve mahiyet. *Hece Dergisi*, 9(104-105), 7-17.
- Çalışkan, A. (2001). İslâmî çocuk edebiyatı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(12-13), 409-436.
- Çiftçi, F. (2013). Çocuk edebiyatında yaş gruplarına göre kitaplar ve özellikleri. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 125-137.
- Evren, M. Ö. (2005). Çocuk edebiyatında dini yaklaşım. *Hece Dergisi*, 9(104-105), 309-314.
- Günaydın, Y. T. (2005). Çocuk edebiyatında tasavvuf üzerine değerlendirmeler. *Hece Dergisi*, 9(104-105), 315-318.
- İşnas, S. (2011). *Masal türünün çocuktaki kavram gelişimine etkisi üzerine bir araştırma (Cahit Zarifoğlu örneği)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Karakuş, N. (2015). Doğum tarihlerine ve kitapların basım yıllarına göre çocuk kitabı yazarlarının konu seçimindeki farklılıklar. *II. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler*, 109-121.
- Kaya, V. (2007). *Cahit Zarifoğlu'nun çocuk kitaplarında temel değerler*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kolcu, A. İ. (2009). *Cumhuriyet edebiyatı (şiir)*. (2. Baskı). Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- Meriç, C. (1983). *Çocuk edebiyatı I. Türk Edebiyatı*. Web: <http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/10865/001581331010.pdf?sequence=3>, adresinden 31 Aralık 2016 tarihinde alınmıştır.
- Neydim, N. (1998). *Çocuk ve edebiyat*. Bu Yayınevi.
- Oğuzkan, F. (1983). *Çocuk edebiyatı*. Emel Matbaacılık Sanayi.
- Özgül, M. K. (2005). Edebiyatın çocukluğu-çocukluğun edebiyatı. *Hece Dergisi*, 9(104-105), 362-376.
- Sever, Sedat. (2013). *Çocuk ve edebiyat*. (7. Baskı). Tudem.
- Ungan, S., Arıcı, A. F., & Şimşek, T. (2011). Çocuk edebiyatının kaynakları. T. Şimşek (Ed.). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı* içinde. (s. 159-214). Grafiker Yayınları.
- Zarifoğlu, C. (2005). *Serçekuş*. Beyan Yayınları.